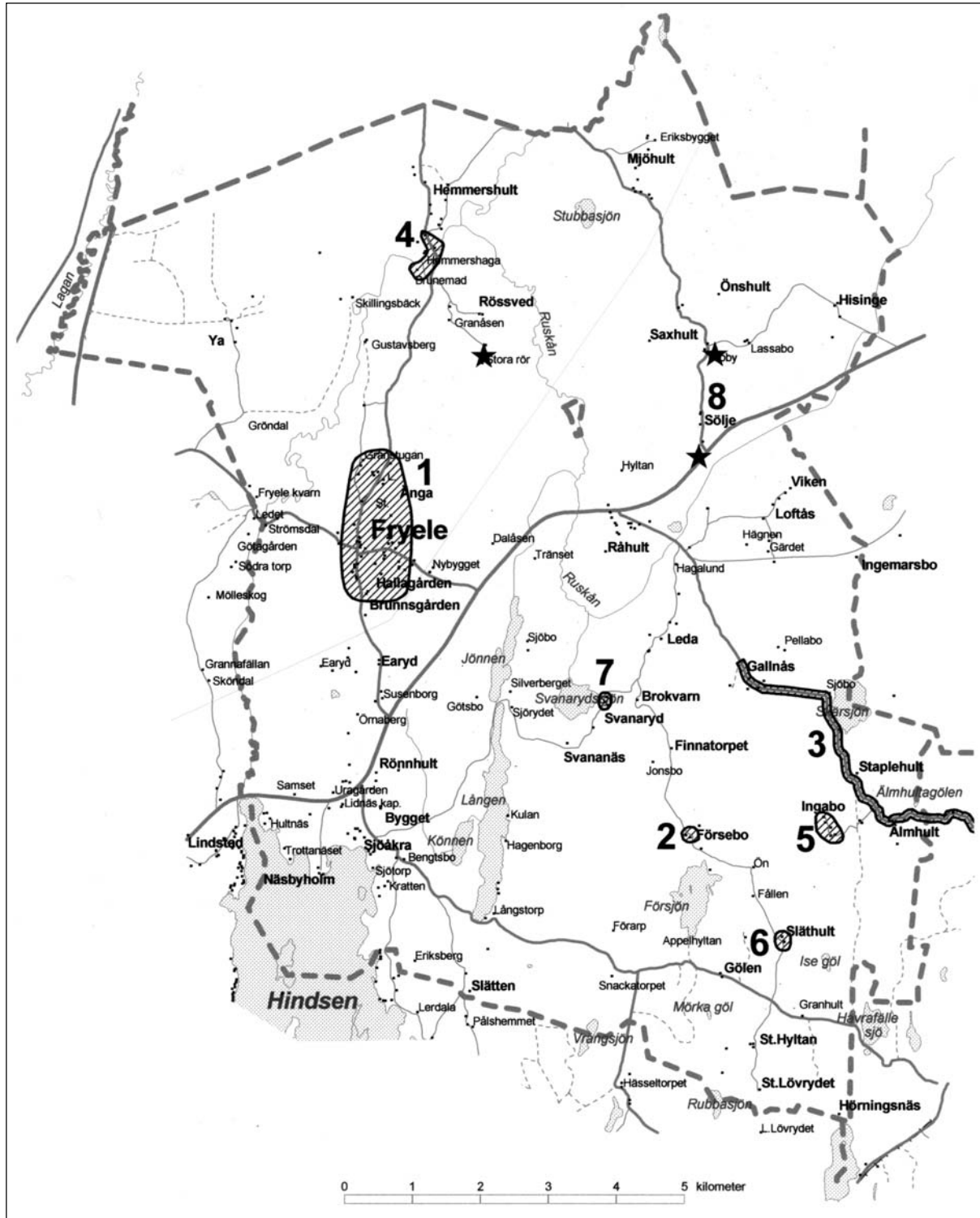

Värt att värna – Fryele socken

Karta över Fryele socken, med urval av objekt och miljöer.

Fryele socken är belägen i Östbo härad. Den omtalas som socken i skrift redan 1202. I den norra delen karaktäriseras landskapet av omfattande mossmarker, i den södra delen av skogsmark och ett småskaligt jordbrukslandskap. I den västra delen finns ett större inslag av sammanhängande odlad mark och i sydväst ett storskaligt herrgårdslandskap vid Näsbyholm och sjön Hindsen. Fryele har ingen tätortsstruktur utöver den begränsade sockenkärnan. I Fryele återfinns inga industrietableringar. Fryele har ca 440 invånare.

Fryele omnämns tidigt i skrift, redan 1202. År 1543 bestod kyrkbyn av fem hela hemman: två skatte-, två kloster- och ett frälsehemman. Till byn hörde även en skattlagd kvarn, omnämnd redan 1221. Änga omnämns i skrift första gången 1369 och bestod av ett klosterhemman 1543. Granstorp omnämns inte förrän 1546 och bestod då av ett klosterhemman.

Fornlämningarna tyder på att trakten har varit bebodd åtminstone från bronsålder. Att människor har rört sig i området redan under stenålder visar lösfynd av stenyxor (fornlämningarna nr 115, 116, 144 och 151). Vid torpet Gustavsberg, norr om Granstorp, återfinns en domarring (fornlämning nr 102). Den utgör den enda fornlämningen från äldre järnålder. Yngre järnålder finns representerad i ett höggravfält norr om Store Mosse (fornlämning nr 35). Detta gravfält har ett ovanligt läge då det inte ligger i anslutning till den historiskt kända bygden. Till senare tiders fornlämningar hör lämningar efter torp och backstugor och lämningar efter två kvarnar i Härån. Den ena av dessa, Fryele kvarn (fornlämning nr 53), omnämns redan 1221. Stenfundamentet efter den sista kvarnbyggnaden finns kvar intill åfåran, nedanför bron.

Landskapet i Fryele, Änga och Granstorp böljar och sluttar i avsatser från öster ned mot den sankare marken mot Härån i väster. Bebyggelsen är framför allt lokaliserad till de högre liggande avsatserna i öster, med milsvida vyer mot väster. Fryele kyrka ligger i en sänka, lägre än omkringliggande bebyggelse, men har ett strategiskt och centralt läge i förhållande till vägnätet och den omgivande öppna och brukade åkermarken.

Fryele kyrka uppfördes 1788 – 1790, efter ritningar av Thure Wennberg på Överintendentämbetet. Material från den gamla kyrkan, som låg på samma plats som den nuvarande, återanvändes vid uppförandet. Den välbevarade kyrkan representerar det sengustavianska kyrkobyggandet. Kännetecknande för detta kyrkobyggande är att tornet utrustats med tornhuv och en sluten lanternin, samt att långhuset är försett med ett tresidigt kor. Kyrkan är vitputsad och har ett falsat svart plåttak.

Söder om kyrkan ligger församlingshemmet (Fryele 2:16), en ombyggd och moderniserad byggnad på en äldre timmerstomme. På vägens västra sida återfinns den f d kyrkskolan, invigd 1883, numera förskola (Fryele 2:15). En bit söder om kyrkan ligger prästgården (Fryele 2:1). Från vägen leder en liten allé upp till bostadshuset. Den timrade byggnaden med gul locklistpanel uppfördes 1871. Fryele hembygdsgård (Fryele 3:31) ligger på Hallagårdens marker i den västra delen av byn. Här återfinns bland annat en loftbod från 1700-talet med svalgång på ena gaveln.

I den södra delen av Fryele, vid vägens västra sida, ligger skolans röda tegelbyggnad (Fryele 2:7, 2:8). Till skolan hör en nutida skolträdgård. Söder om skolområdet återfinns Filadelfiakapellet (Värnamo-Brunnsgården 1:11), uppfört 1935 – 1938. Övervåningen hyser en evangelistbostad.

Vägen som löper i nord-sydlig riktning, kantas av brukad åkermark. Åt öster, i slutningarna, blir marken mer blockbunden och här finns områden som inte röjts, utan betas. Väster om vägen ned mot Härån har markerna dikats ut och odlats upp. Troligen har detta varit byns slättermarker, vilket indikeras av de många markägarna i anslutning till ån och namn som Höängen. Här återfinns, norr om kyrkbyn, byarna Änga och Granstorp.

Gården Stora Änga (Änga 1:3) ligger i ett öppet läge i en västsluttning. Gården avgränsas mot ängsmarken i väster av stora lönnar. Manbyggnaden av parstugetyp i 1 ½ våning uppfördes på 1700-talet. Huset renoverades på 1980-talet, varvid locklistpanelen byttes ut mot en numera gråmålad. Verandans lövsågerier kopierades med de gamla som modell och en ny pardörr sattes in. Till gården hör ladugård, bod och jordkällare. Norr om bostadshuset finns ett stort vårdträd, en ek med en omfattande krona.

Manbyggnaden på Stora Änga (Änga 1:3)

Längre norrut ligger flera fastigheter med namnet Lilla Änga. Änga 3:3 har en manbyggnad med sexdelad plan och är uppförd 1876. Byggnaden har halvmåneformade fönster i övervåningen, frontespis och förstukvist med vita lövsågerier åt öster samt ockragul locklistpanel.

Änga 3:2 är en jordbruksfastighet. Det nyare bostadshuset norr om ekonomibyggnaderna är uppfört under 1970-talet med herrgården Benhammar i Södermanland som förebild. Byggnaden har ett djupt neddragat brutet och valmat tak ovanför den röda locklistpanelen. Till ekonomibyggnaderna hör ett falurött timrat f d sädesmagasin från 1700-talet, numera försett med locklistpanel.

Nordost om Änga återfinns ett gravröse från bronsåldern, kallat Stora rör (fornlämning nr 18, Änga 1:7). Röset, där stenarna i ytan är ganska omplockade, ligger på en moränhöjd omgiven av betad mark.

I vägkorsningen mot Granstorp ligger ett missionshus (Värnamo–Änga 1:15), invigt år 1883, men om- och tillbyggt år 1997.

Granstorp väster om Änga består i den södra delen av tre gårdar på rad, med bostadshusen på den östra sidan av vägen och ekonomibyggnaderna på den västra. Alla bostadshusen, av villatyp, är uppförda vid 1930-talets mitt. På Granstorp 1:9 fanns tidigare en tvillingstuga, två sammanbyggda enkelstugor som flyttades till Smålandsgatan i Värnamo.

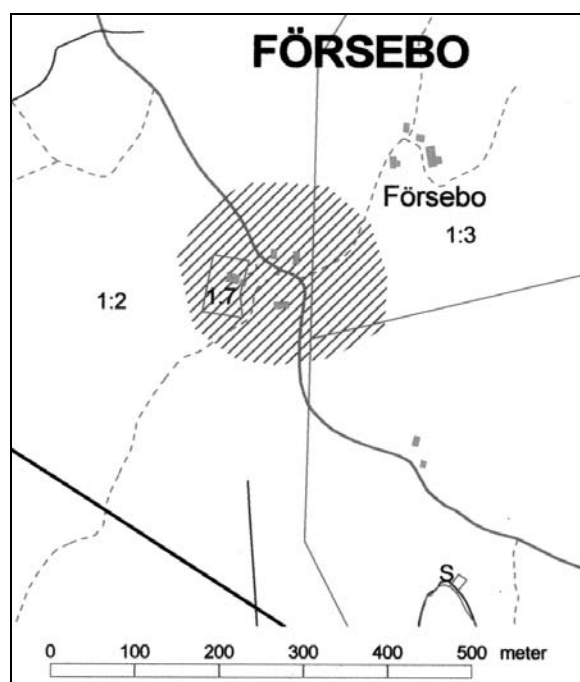
Byggnadsantikvarisk värdering

Fryele kyrkby med Änga och Granstorp utgör en innehållsrik och till största delen välbevarad sockenkärna. Odlingslandskapet, kyrkbyn och de olika bebyggelseenheter motiverar sammantaget ett högt bevarandevärde. Kulturlandskapet uppvisar en anslående landskapsvy mot väster. Restriktivitet iakttas vid förändring av bebyggelse med ursprunglig karaktär.

Tidigare utredningar

Översiktlig naturinventering i Värnamo kommun (1975), Värnamo kommun. Kulturhistorisk utredning (område nr 13, objekt nr 31, 34, 1984), Värnamo kommun.

2 - Försebo

Odlingslandskapet är småskaligt med ålderdomliga inslag som odlingsrösen och hackslåttermarker. Betesmarken är numera utarrenderad till en jordbrukare utanför byn. I den södra delen av byn finns en äldre vägsträckning omgiven av en vacker ekbacke. Som en följd av landskapets igenväxning så har man från bykärnan inte längre en öppen vy mot Försjön i söder.

Byn består av fyra bebyggelseenheter: Försebo 1:6 i sydost, Försebo 1:2 på bägge sidor om vägen i bykärnan, en nyare villa väster därom (Försebo 1:7) och Försebo 1:3 i nordost.

Manbyggnaden på Försebo 1:2 ligger i ett höjdläge. Den timrade byggnaden av parstugetyp uppfördes 1860. Mot söder har byggnaden en absidliknande utbyggnad. Från norr leder en tät syrenhäck fram till förstukvisten, försedd med vita och gröna lövsågerier. Norr om byvägen ligger ekonomibyggnaderna, bland annat en knuttimrad bod med omlagt och välhållet tak med stickspån.

Manbyggnaden på Försebo 1:3 uppfördes redan 1772, men har förändrats en del exteriört.

Knuttimrad bod med taktäckning av stickspån, Försebo 1:2

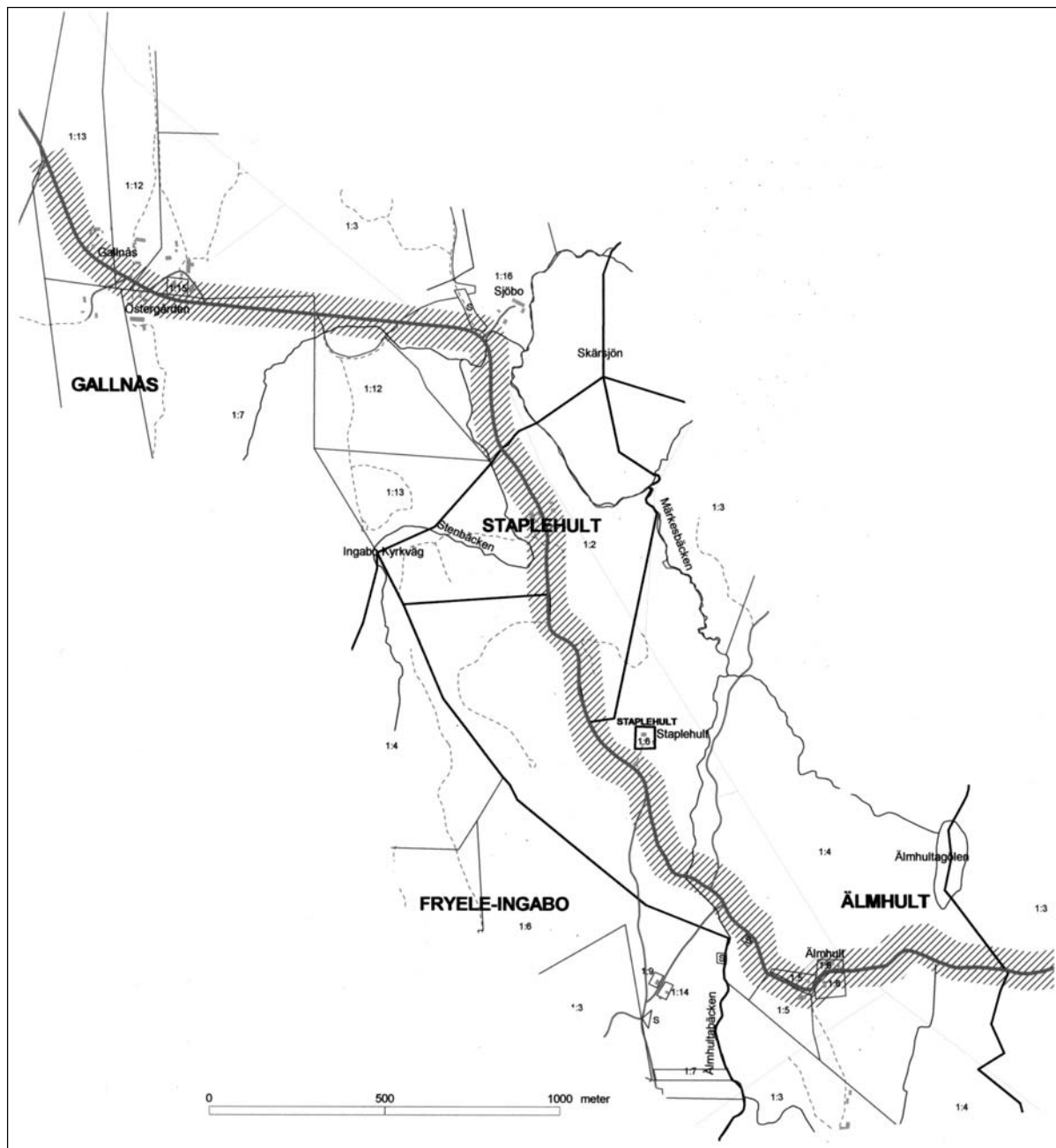
Byggnadsantikvarisk värdering

Det ålderdomliga odlingslandskapet har ett mycket högt bevarandevärde. Bibehållandet av odlingslandskapet förutsätter att det betas och hävdas. Önskvärt vore att den tidigare öppna vyn mot Försjön återställdes.

Tidigare utredningar

Kulturhistorisk utredning (objekt nr 23, 1984), Värnamo kommun.
Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturvärden (objekt nr 39, 1992), Länsstyrelsen.

3 - Vägsträckningen Gallnås – Bohult

Från Gallnås i Fryele till Bohult i Gällaryd löper en av de vackrare vägsträckningarna inom Värnamo kommun. Vägen slingrar sig omväxlande genom byar och skogsmark, upp på åsträckningar och ned i sänkor. Längs vägen porlar mindre vattendrag fram från de högre liggande partierna.

Följer man vägen söderut, löper den genom ett parti med planterad granskog, varefter terrängen öppnar sig vid Gallnås. Byn omnämns första gången i skrift 1338. På 1500-talet bestod byn av två hemman, varav ett kyrkohemman och ett frälsehemman. I det kuperade landskapet är gårdarna lokaliserade till höjdpartierna, med åker och betesmarker runt omkring. Mot Västergården kantas vägen av åkrar och betesmarker med spår av äldre brukande i form av terränganpassade åkerytor och rikligt med odlingsrösen. I betesmarken finns en gles lövskog bestående av ek och björk och närmast gården finns stora askar, en del hamlade.

Idag består åkermarken av flikiga åkrar, ibland kraftigt terrasserade i den kuperade terrängen. Öster om Gallnås Östergård (Gallnås 1:7) är åkerytorna större och blockformiga. Mellan dessa åkrar och torpet Pellabo (Gallnås 1:9) finns en gles, betad lövskog. Två aktiva jordbruk med djurbesättningar finns i byn idag, Västergården (Gallnås 2:3) och Gallnås 1:13.

Västergården har en manbyggnad uppförd 1906, en flygelbyggnad från 1903, ladugårdar från 1913 respektive 1927. Den tornförsedda manbyggnaden har en modern, starkt gul locklistpanel och falsat rött plåttak. Flygelbyggnaden är renoverad. Västergården har haft funktion som fanjunkarbostad.

Manbyggnaden på Gallnås 1:6 utgörs av en timrad tvåvåningsbyggnad från 1830-talet av typ parstuga, försedd med röd locklistpanel. Två stora vårdträd, askar, finns väster om bostadshuset. Husets läge i en sluttning ger karaktär åt byn.

Manbyggnad från 1830-talet, Gallnås 1:6

Manbyggnaden på Östergården (Gallnås 1:7) var när den uppfördes 1823/1824 enligt uppgift den största byggnaden i Fryele socken, näst efter Näsbyholms herrgård. Gården har varit släktgård under 600 år. Bostadshuset är renoverat och har försetts med en ny gulmålad locklistpanel.

Efter Gallnås fortsätter vägen genom en yngre planterad granskog. Terrängen öppnar sig mot en vacker vy över Skärsjön och Sjöbo. Skärsjön är omnämnd redan under 1300-talet, möjligen på grund av sjöns betydelse för fisket. Kulturlandskapet runt Sjöbo består av ett öppet och betat landskap, med små terränganpassade åkrar. På en liten höjdsträckning väster om gården, väl exponerad ut mot sjön, finns ett gravfält från äldre järnålder (fornlämning nr 23), med stensättningar, domarringar och klumpstenar. Domarringarna med sina resta stenar är tydligt synliga i terrängen.

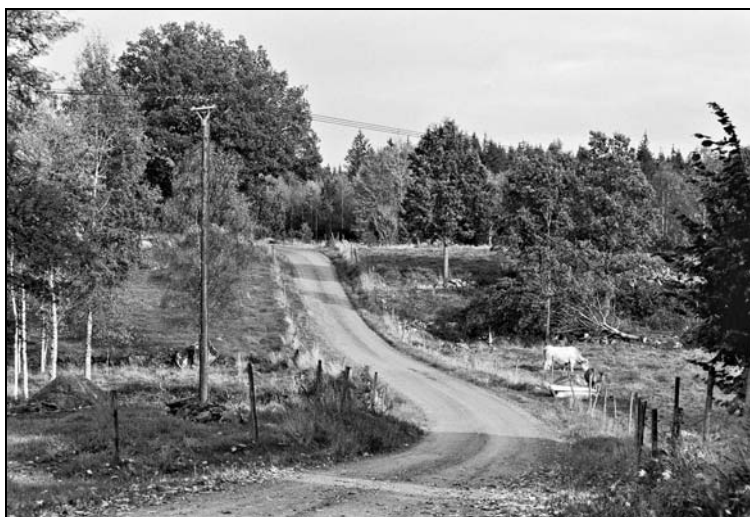

Vägsträckningen vid Staplehult

Vägsträckningen mellan fastigheterna Staplehult 1:2 och 1:6 löper på högsta punkten av en åsrygg. Åsen kantas av gran och björk, varav enstaka björkar bär spår av tidigare hamling. Från Staplehult leder vägen in i en äldre barrskog med små bäckar som porlar från höjden väster om vägen.

Runt Älmhult öppnar sig landskapet till ett vackert, välbetat och brukat kulturlandskap. Åkrarna är flikiga och terränganpassade i den kraftigt kuperade terrängen, och brukningen har gett upphov till skapandet av terrasseringar. I betesmarken finns flera askar som bär spår av hamling. Bebyggelsen ligger centralt belägen på en höjd i inägomarken. Samlade kring vägens krön ligger gårdarna. Älmhult 1:5 har en manbyggnad uppförd 1909 och ekonomibygnader, bland dem en f d snickarbod och slaktbod. Manbyggnaden på Älmhult 1:6 uppfördes 1851. Båda gårdarna har tidigare tillhört Ohs Bruk. Längs vägen öster om Älmhult finns en stor ek som minnesmärkts av Fryele hembygdsförening.

Ett vackert beteslandskap omger Älmhult 1:5

Där inägomarken tar slut vidtar skogen. Denna skog utgör en gräns mellan Fryele och Gällaryds socknar. Lönåsen är den första gården i Gällaryd. Här är kulturlandskapet igenväxande, men fortfarande syns inägomarkens åkrar med odlingsrösen och stenmurar.

Efter Lönåsen passeras ett skogsområde, och vägen ansluter till vägsträckningen mot Ohs bruk. Söder om vägskalet finns resterna efter torpet Grindstugan (fornlämning nr 27).

Resta stenar efter vägen mot Ohs Bruk

Vägen söderut mot Ohs Bruk har en anslående inramning: vägen kantas av 29 resta stenar på den östra sidan och 13 stycken på den västra sidan. På den västra sidan avlöses de resta stenarna av en storslagen och välbyggd stenmur, ca 950 meter lång, 1,5 meter bred och drygt en meter hög. Stenmuren är en av de längsta i länet. Den är byggd av tuktade stenar, och i anslutning till muren finns en sten med inskriptionen "GIS 18 16/7 38". Denna utgör troligen ett minne från uppförandet av muren. Ungefär mitt på muren återfinns en sittsten, en sten formad som en stol, kanske tänkt för trötta resenärer. Dessa monument, stenmuren, stenen med inskription och sittstenen, har ansetts så märkliga att de finns upptagna i fornlämningsregistret (fornlämning nr 4). I anslutning till stenmuren finns en planterad allé med ask, lönn, alm och lind. Flera av dem bär spår efter tidigare hamling.

Stenmuren och allén vid Bohult, Gällaryd (Os 1:22)

Vägen längs stenmuren har en rak sträckning, initierad av Nils Nilsson Aschan, bruksägare på Ohs Bruk åren 1830 – 1881. Vägen var ett de många väg- och brobyggnadsprojekt som genomfördes i trakten under hans verksamma tid. Odlingslandskapet består av blockformiga åkrar, väl anpassade för dagens moderna jordbruk. Åkrarna har ett högt läge. I ett ovanligt läge längre ned i slutningen ligger gården Stora Bohult, tidigare en av de större arrendegårdarna under Ohs Bruk, och torpet Djupadal. Det senare utgörs av en timrad faluröd envåningsbyggnad med ett blindfönster på den sydöstra gaveln. Även detta blindfönster uppges Aschan vara initiativtagare till: inga nyfikna ansikten skulle titta på honom när han for förbi på vägen. Byggnaden har tjänstgjort som gästgivaregård och skjutshåll.

Torpet Djupadal, f d gästgivaregård och skjutshåll (Os 1:27)

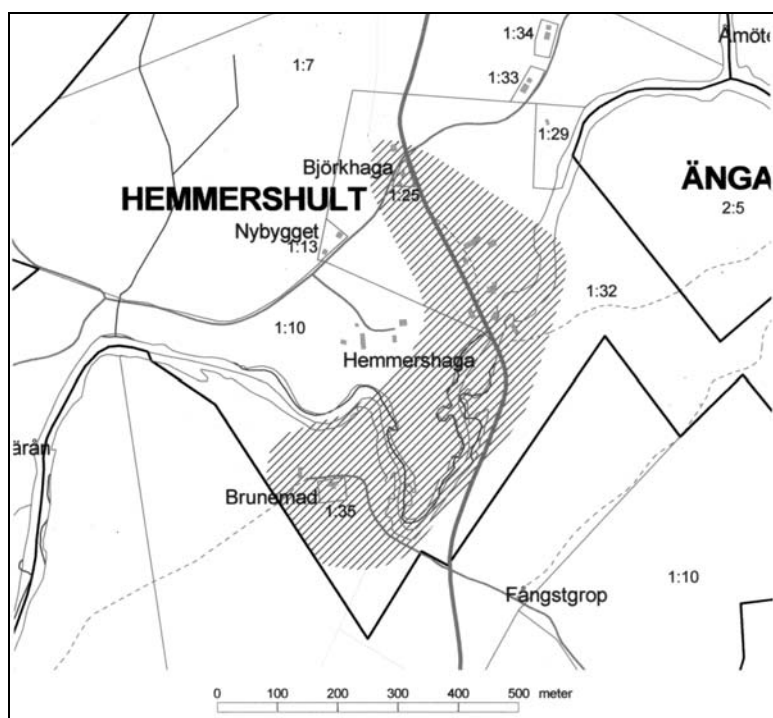
Byggnadsantikvarisk värdering

Den omväxlande vägmiljön med slingrande äldre vägsträckningar respektive vägavsnitt manifesterade med resta stenar, stenmur och allé, fornlämningsmiljön och det varierade odlingslandskapet med dess olika karaktärer, såsom hagmarker med lövträd, slåttermarker, odlingsrösen, stengärdesgårdar samt bebyggelsen motiverar sammantaget högsta bevarandevärde. Värdet förutsätter att odlingslandskapet hålls öppet genom odling och bete samt att restriktivitet iakttas vid förändringar av bebyggelse med ursprunglig karaktär.

Tidigare utredningar

Naturvärden i Värnamo kommun (objekt nr 54 – 58, 1975, 1979), Värnamo kommun.
Kulturhistorisk utredning (objekt nr 24, 25, 1984), Värnamo kommun.
Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturvärden (objekt nr 40, 42, 52, 1992), Länsstyrelsen.

4 - Hemmershult och Hemmershults kvarn

Hemmershult ligger på en svagt kuperad uppodlad moränrygg, i vars sydöstra del den meandrande Härrån och Ruskån möts. Odningsskapet innehåller bland annat hagmarker samt en översilningsång som slå. Den senare utgör den enda av sitt slag i länet. Gårdarna ligger spridda i det öppna landskapet.

I den södra delen av området ligger Hemmershults kvarn (Hemmershult 1:32). Kvarnplatsen har gamla anor och hörde under medeltiden till Nydala kloster. Kvarnmiljön, på båda sidor om Härrån, uppvisar en samlad och välbevarad bebyggelse. Kvarnbyggnaden uppfördes i mitten av 1800-talet och byggdes till med en våning 1903. Den timrade byggnaden har tre hela våningar, en fasad med faluröd locklistpanel, vita snickerier kring de småspröjsade fönstren samt ett tak täckt med enkupigt lertegel. Till kvarnens andra våning leder en körbrygga av sten och trä. Invändigt finns hela kvarnmaskineriet; två stenkvarnar, ett valsverk, rensmaskin och siktar, bevarat i funktionsdugligt skick och kan sättas i drift efter överenskommelse. Sågverket på den södra sidan av ån uppfördes 1915. Smedjan på samma sida av ån har sina inventarier kvar. Både kvarnen och sågverket drevs regelbundet in på 1970-talet. Det f d kvarnstallet ligger på vägens västra sida.

MjölARBOSTADEN, en manbyggnad från 1862, ligger ovanför kvarnen. Den timrade byggnaden är uppförd i 1 ½ våning och har en numera gul locklistpanel. Övervåningen har halvmåneformade fönster och mot söder återfinns en frontespis och en glasad veranda.

Kvarnbyggnaden och smedjan restaurerades 1992.

Hemmershults kvarn vid Härån (Hemmershult 1:2)

Intill vägkorsningen en bit nordväst om kvarnen återfinns Hemmershults missionshus (Hemmershult 1:32) som ligger på ofri grund. Byggnaden, med plankstomme och faluröd locklistpanel, uppfördes 1939. Missionshuset brukas inte längre.

Byggnadsantikvarisk värdering

Hemmershults kvarn utgör en värdefull, innehållsrik och välbevarad kvarnmiljö från sekelskiftet 1900. Kvarnbyggnad, kvarndamm, såg, smedja, kvarnstall och mjölnaregård med ekonomibyggnader motiverar sammantaget högsta bevarandevärde. Detta inbegriper även odlingslandskapet med hagmarker och en översilningsäng.

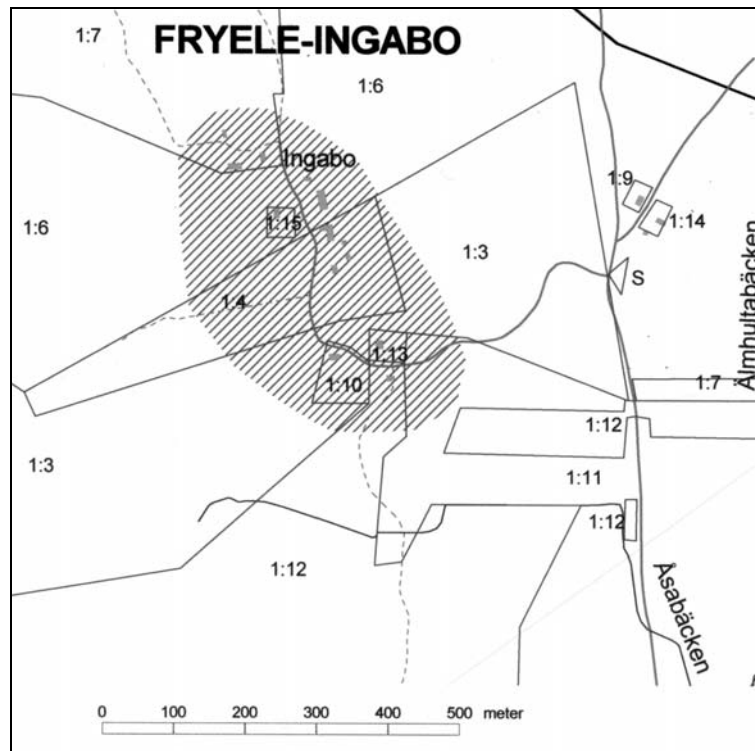
Tidigare utredningar

Översiktlig naturinventering i Värnamo kommun (1975), Värnamo kommun.
Kulturhistorisk utredning (område nr 11, 1984), Värnamo kommun.

Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturmiljövärden (objekt nr 24, 1992), Länsstyrelsen.

Kulturhistoriska industrimiljöer i Jönköpings län (1998), Länsstyrelsen.

5 - Ingabo

Byn ligger på stenbunden moränmark, med inslag av odlingsrösen, tidigare hamlade träd, slätter- och betesmark. Odlingsmarkerna, med vallodling och betesmarkerna ligger väster om bybebyggelsen. Bebyggelsen ligger i höjdlägen på ömse sidor om byvägen. Gården längst norrut (Fryele-Ingabo 1:7) har en manbyggnad av parstugetyp, uppförd i 1 ½ våning 1865. Förstukvisten mot öster har vita lövsågerier. Söder om denna ligger ett avstyckat bostadshus, Fryele-Ingabo 1:15. Huset, en timrad byggnad i två våningar med faluröd locklistpanel, är uppfört 1872. Mot öster vänder det en glasad veranda.

Skördande vid Fryele-Ingabo 1:15

Mitt i byn ligger ett bostadshus uppfört 1926 (Fryele-Ingabo 1:4). Ett falurött spjälstaket med vita spetsar skiljer mangården från ekonomibyggnaderna norr om huset.

Fryele-Ingabo 1:4, med bostadshus uppfört 1926

Öster om byn ligger f d Ingabo missionshus (Fryele-Ingabo 1:9), uppfört 1944/1945.

Byggnadsantikvarisk värdering

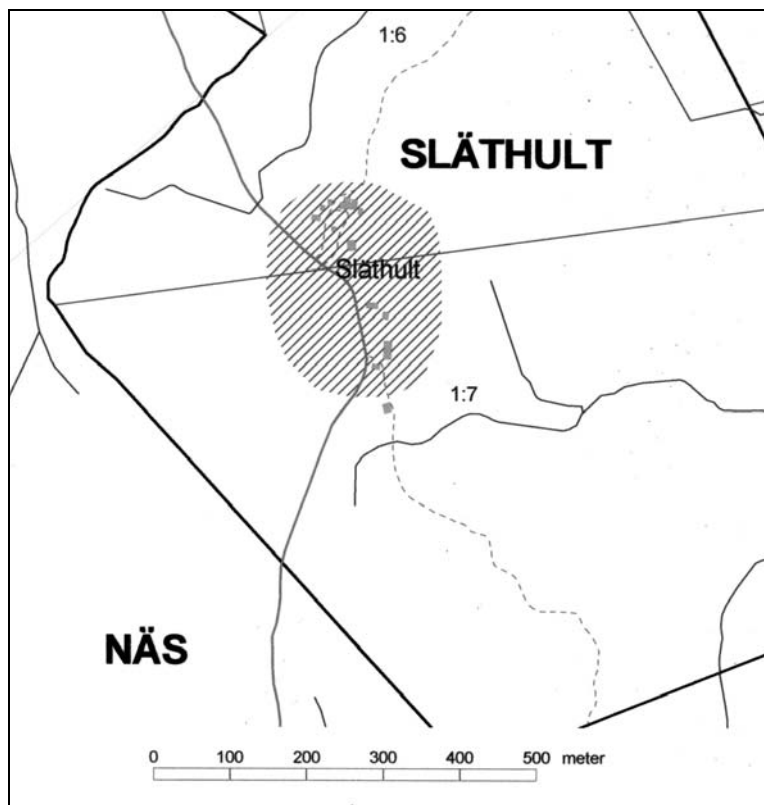
Helheten med en till största delen välbevarad bebyggelse med fina gårdsstrukturer i byns norra och centrala del samt odlingslandskapets natur- och kulturvärden motiverar högsta bevarandevärde.

Restriktivitet iakttas vid förändring av bebyggelse med ursprunglig karaktär.

Tidigare utredningar

Översiktlig naturinventering i Värnamo kommun (1975), Värnamo kommun.
Kulturhistorisk utredning (område nr 12, 1984), Värnamo kommun.
Bevarandeprogram för odlingslandskapets natur- och kulturvärden (objekt nr 41, 1992), Länsstyrelsen.

6 - Släthult

Släthult utgör en tvågårdsby, med odlingsmark omgiven av en krans av lövskog och utanför denna granskog. I huvudsak dominerar lövskogen. Stenmurar utgör en skarp gräns mellan inägomark och utmark. Ett rationaliserat jordbruk har lämnat spår efter sig i form av stora blockformiga åkrar på den västra sidan av vägen. Öster om vägen är odlingslandskapet mer småskaligt, med flikiga, terränganpassade åkrar. Här finns också en vällagd stenmur.

Den norra gården, Släthult 1:6, har en fin vällagd stenmur mot vägen, uppförd i en spetsform. Här finns ett stort vådräd, en lönn.

Den södra gården, Släthult 1:7, ligger i ett höjdläge öster om vägen. Den timrade manbyggnaden i två våningar är uppförd 1878. Huset har en fin glasad veranda åt söder, med vita snickerier och infällda röda fält. Boden öster om manbyggnaden har fönster med gamla glas.

Vid infarten till byvägen från vägen mellan Näsbyholm och Ohs Bruk, återfinns en vägsten (fornlämning nr 67) med inskriptionen "No 1092 Gölen mt 98,9".

Byggnadsantikvarisk värdering

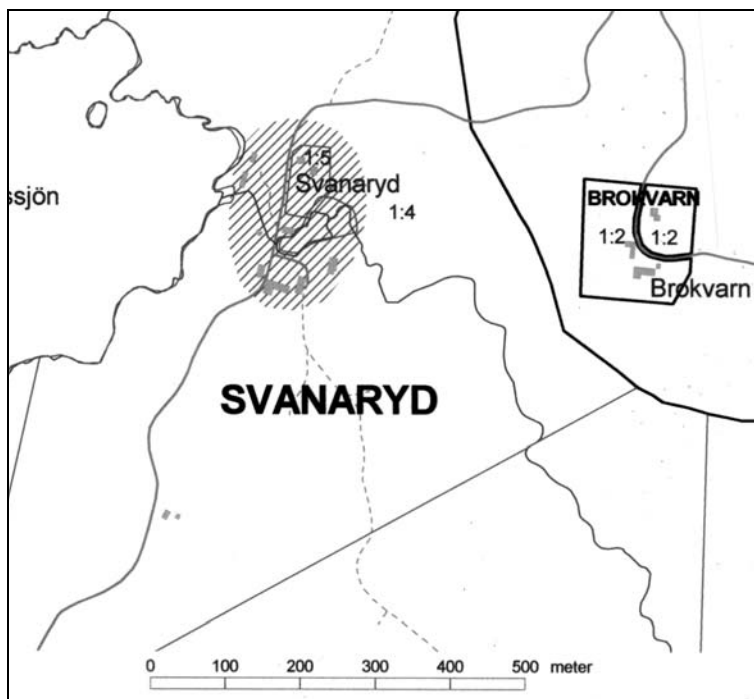
Det delvis småskaliga odlingslandskapet med vällagda stenmurar och inslaget av lövskog motiverar ett bevarandevärde. Odlingslandskapets bevarande förutsätter att markerna brukas och vårdas.

Tidigare utredningar

Kulturhistorisk utredning (objekt nr 29, 1984), Värnamo kommun.

7 - Svanaryd

Svanaryd 1:5 ligger som ensamgård i ett högt läge öster om Svanarydssjön och med en vidsträckt vy över denna. Svanaryd, med f d kvarnplats och såg, har haft funktion som kaptensboställe. Manbyggnaden, uppförd på 1840-talet, är ombyggd och har numera en vit locklistpanel. Ett mindre bostadshus, från omkring 1800, finns norr om dammen. Ett vattenhjul i miniatyr återfinns vid dammluckorna. Väster om dammen och vägen finns ett timrat sädesmagasin med faluröd lockpanel, uppfört omkring 1800. Kvarnen och sågen nere vid sjön är uppförda 1919. Kvarnen står på en hög stenfot och har en timrad stomme med faluröd locklistpanel.

Byvägen och ekonomibygnader i Svanaryd

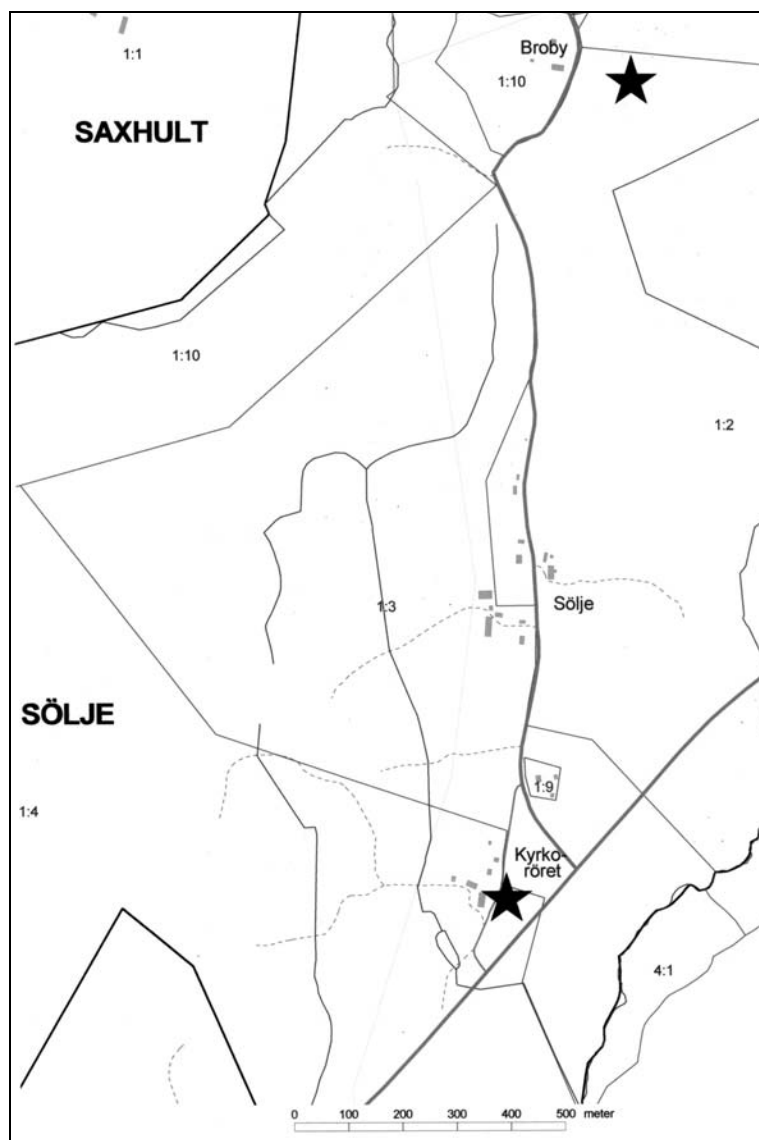
Byggnadsantikvarisk värdering

Bostadshus, ekonomibygnader, kvarn, såg, dammanläggning utgör sammantaget en innehållsrik gårdsanläggning, med ett naturskönt läge på slutningen mot Svanarydssjön. Önskvärt vore att kvarnen friläggs från växtlighet.

Tidigare utredningar

Kulturhistorisk utredning (objekt nr 30, 1984), Värnamo kommun.

8 - Sölje

I skogen ca 200 meter öster om gården Broby finns en välbevarad hällkista med omgivande röse (fornlämning nr 7, Sölje 1:2). Den knappt fem meter långa hällkistan är orienterad i nordnordostlig-sydsydvästlig riktning. Hällkistan restaurerades 1925. Ett av takblocken saknas dock.

På Kyrkbacken, Sölje 1:3, ligger en väl synlig fornlämning, "Kyrkoröret" (fornlämning nr 8). Denna består av två övertorvade kvadratiska stensättningar. Enligt traditionen sägs dessa utgöra grunden till Fryele första kyrka, vilken dock aldrig skulle ha blivit färdigställd.

Tidigare utredningar

Kulturhistorisk utredning (objekt nr 32, 33, 1984), Värnamo kommun.